

Netbeheer Nederland

Anna van Buerenplein 43
2595 DA Den Haag

Postbus 90608
2509 LP Den Haag
070 205 50 00
secretariaat@netbeheernederland.nl
netbeheernederland.nl

Kenmerk

BR-2021-1807

Datum

20 mei 2021

Behandeld door

Stephan de Vos

E-mail

sdvosnetbeheernederland.nl

Doorkiesnummer

070 205 50 34

Onderwerp

Keuzes voor de formatie

Geachte informateur, geachte mevrouw Hamer,

Graag vragen de gezamenlijke netbeheerders uw aandacht voor de realisatie van het toekomstige klimaatneutrale energiesysteem. De ombouw van de huidige energie-infrastructuur tot een integraal systeem is een enorme uitdaging. Verdubbeling van het elektriciteitsnet, het gasnet geschikt maken voor duurzame gassen, de aanleg van duurzame warmtenetten en het integreren van een grote hoeveelheid flexibele middelen, zoals opslag, conversie en duurzame gascentrales. Dit is allemaal nodig om de leveringszekerheid binnen het toekomstige klimaatneutrale energiesysteem te kunnen garanderen. Wat nú kan, doen we: uitbreiding van het elektriciteitsnet is volop gaande voor o.a. de inpassing van zonne- en windparken. Om de totale ombouw naar een klimaatneutraal systeem - de ruggengraat voor een duurzame economie en toekomstige welvaart – tijdig te kunnen realiseren, zijn op heel korte termijn politieke keuzes nodig. Denk hierbij aan keuzes voor locaties voor de opwek van elektriciteit uit wind en zon, voor ‘aanlanding’ van grote hoeveelheden windenergie van de Noordzee, de inzet van flexibele middelen om altijd te kunnen voldoen aan de vraag naar (duurzame) elektriciteit en voor de aanleg van een waterstofbackbone. Alleen door deze keuzes te maken blijft de opgave voor de netbeheerders maakbaar en betaalbaar. Het klinkt als een cliché, maar voor netbeheerders is 2030 inderdaad morgen en 2050 volgende week.

De netbeheerders investeren tot 2050 102 miljard euro in het elektriciteitsnet en de regionale gasnetten¹. Daarmee verdubbelen de jaarlijkse investeringen in het elektriciteitsnet in vergelijking met de afgelopen 10 jaar. Om onnodige kosten te voorkomen is het doorslaggevend dat de puzzel van de vele lopende verduurzamingstrajecten in alle maatschappelijke sectoren goed wordt gelegd.

Daarom doen we een nadrukkelijk appèl op de formerende partijen en het volgende kabinet om in het Regeerakkoord een tijdige realisatie van een klimaatneutraal energiesysteem mogelijk te maken met de volgende prioriteiten:

- 1. Zorg voor een regierol voor het Rijk, gemeenten en provincies.** Regie is doorslaggevend om te komen tot een integraal ontwerp voor het energiesysteem,

¹ Bron: PwC: “De energietransitie en de financiële impact voor netbeheerders” – 7 april 2021

Kenmerk
BR-2021-1807

Datum
10 maart 2021

- inclusief ruimtelijke keuzes en reserveringen. Richt hiervoor een Nationaal Programma Energiesysteem in en versnel waar mogelijk de besluitvormingsprocedures.
2. **Zorg dat het elektriciteitsnet betaalbaar en betrouwbaar blijft** door aanpassing van wet- en regelgeving die de afstemming van vraag en aanbod van energie stimuleert. Bijvoorbeeld door flexibele middelen (zoals opslag, conversie en vraagsturing) te stimuleren, flexibele energietarieven in te voeren, en een verdeling van de kosten tussen afnemers en aanbieders van energie die de energietransitie stimuleert.
 3. **Zet bestaande gasinfrastructuur in voor de energietransitie** en stimuleer de opschaling van inzet van duurzame gassen als waterstof en groen gas;
 4. **Zet in op de innovatieve opschaling van warmtenetten** door te kiezen voor een open model dat innovatie stimuleert en aanbieders en gebruikers maximale keuzevrijheid biedt en de integraliteit van het energiesysteem van de toekomst faciliteert;
 5. **Zorg ervoor dat er voldoende financieringsruimte beschikbaar is** voor alle noodzakelijke investeringen. De netbeheerders investeren tot 2050 in totaal ca. 102 miljard euro in de elektriciteitsnetten en regionale gasnetten om voorbereid te zijn op de uitdagingen van de nabije toekomst.

Ook al lijken de gestelde klimaatdoelen doelen van 2050 ver, het nieuwe kabinet moet de komende regeringsperiode doorslaggevende keuzes maken ten aanzien van het toekomstig energiesysteem. De indrukwekkende verandering van onze energiehuishouding kan ook op korte termijn een relevante bijdrage leveren aan het groen herstel van Nederland na Corona, alleen al door de vele mensen die nodig zijn voor al het werk. Wij wensen u veel succes met uw opdracht en gaan graag met het volgende kabinet aan de slag. In de bijlage treft u een nadere toelichting van bovenstaande punten.

Met vriendelijke groet, namens Netbeheer Nederland,

Dick Weiffenbach
Algemeen Directeur

Hans-Peter Oskam
Directeur Beleid & Energietransitie

Bijlage

Toelichting per punt:

1. **Regie: formuleer de regierol voor Rijk, gemeenten en provincies om tijdig te kunnen komen tot een integraal en betaalbaar ontwerp voor het energiesysteem.**

Netbeheerders laten met hun investeringsplannen zien dat de energietransitie mogelijk is. Veel sectoren in ons land zijn eveneens actief bezig met de energietransitie. Dit leidt tot een veelheid aan initiatieven, behoeften en opties over het hoe, wanneer en waar realiseren ervan. Systeemefficiëntie kan daarbij niet het enige uitgangspunt zijn. Maar om een beeld te geven:

Bij een efficiënte inrichting van de Regionale Energiestrategieën kan Nederland tot 60% aan kosten en ruimte voor infrastructuur besparen en tot 50% aan stations-uitbreidingen voorkomen. Dat is een besparing van 1.5 miljard euro aan maatschappelijke kosten en 360 hectare aan ruimte. De sleutel hiervoor is regie van overheden op alle energie gerelateerde plannen zodat er optimalere keuzes worden gemaakt over wat waar en wanneer gerealiseerd wordt.

Concrete aanbevelingen:

- Zet in op een planmatige sector-overstijgende aanpak voor de ontwikkeling van het energiesysteem met duidelijke keuzes over ruimtelijke ordening. Eén Nationaal Programma Energiesysteem brengt de ontwikkelingen in het energiesysteem integraal in beeld en maakt afwegingen en keuzes over de verschillende sectoren heen. Elke provincie werkt vervolgens een Provinciaal Energiesysteem Plan uit.
 - Vertaal deze keuzes naar de instrumenten zoals geboden in de Omgevingswet. Vertaal nationale ruimtelijke keuzes in het bestaande Programma Energiehoofdstructuur (PEH) en richt op provinciaal niveau een equivalent in. Gezamenlijk spelen deze programma's een belangrijke rol om de ruimtelijke reserveringen voor energie-infrastructuur te maken die noodzakelijk zijn om de klimaatdoelen voor 2030 te realiseren.
 - Geef opdracht tot het ontwikkelen van sturingsmechanismen die leiden tot het meewegen van de lokaal en regionaal beschikbare netcapaciteit, kosten, realisatiesnelheid en ruimtebeslag. Dat is relevant bij locatiekeuzes voor onderdelen van het energiesysteem, maar ook om lokaal gebruik of opslag van lokaal geproduceerde elektriciteit te stimuleren.
2. **Elektriciteitsvoorziening: Behoud het betaalbare en betrouwbare elektriciteitsnet door het introduceren van prikkels voor de markt om de zo noodzakelijke ontwikkeling te stimuleren van flexibiliteitsmiddelen.**

Het elektriciteitsnet ondergaat de grootste uitbreiding en verandering ooit. De komende jaren wordt schaarste op het elektriciteitsnet steeds groter. Daarom moeten we verstandig omgaan met de beschikbare capaciteit en die efficiënt benutten. Voor een betrouwbare energievoorziening die gevoed wordt door weersafhankelijke bronnen, is het continue (op landelijk en lokaal niveau) kunnen managen van overschotten en tekorten doorslaggevend.

Concrete aanbevelingen:

- Ontwikkel met urgentie prikkels om het investeren in flexibiliteitsmiddelen lonend te maken. Korte en lange termijn opslag van energie, conversie en flexibel regelbare duurzame gascentrales zijn doorslaggevend voor de ontwikkeling van een klimaatneutraal energiesysteem.
- Door prikkels te introduceren voor het efficiënt benutten van de capaciteit van het elektriciteitsnet, worden zowel producenten als consumenten gestimuleerd om rekening

te houden met de beschikbare capaciteit. Voor een betaalbaar energiesysteem moeten álle partijen bijdragen aan de kosten, ook de gebruiker die het net gebruikt als transportmiddel bij het zelf produceren van energie. Onderzoek daarom, ook in Europees verband, de inrichting van een tarief voor producenten of opwekkers van energie.

- Om inefficiënt transport van energie zoveel mogelijk te voorkomen, helpen prikkels om lokaal gebruik of opslag van lokaal opgewekte elektriciteit te stimuleren. Onderzoek op welke wijze de tariefsystemen voor de energie-infrastructuren aangepast kunnen worden ter stimulering van een duurzaam energiesysteem.
- Om de extra opgave van Wind op Zee tijdig aan te sluiten op het elektriciteitsnet is het nodig om in 2021 al de nieuwe windgebieden op zee aan te wijzen en vast te stellen. Verduurzaming aan gebruikerszijde (door elektrificatie van de industrie en het gebruik van waterstof) moet waar mogelijk gestimuleerd worden om de vraag mee te laten groeien met het aanbod.

3. Zet bestaande gasinfrastructuur in voor de energietransitie en stimuleer de opschaling van inzet van duurzame gassen als waterstof en groen gas

Nederland kan wereldwijde koploper worden met waterstof. Ons gasnet is hier klaar voor. Met ons gasnet hebben wij de afgelopen decennia onze huizen warm gehouden en de energie-intensieve industrie in Nederland bedient. Voor een groot deel van de woonwijken blijven gasvormige energiedragers, zoals groen gas, ook de komende decennia een belangrijke rol spelen, zoals oude stadskernen en buitengebieden. In de industrie blijven gasvormige energiedragers nodig voor het leveren van hoge temperatuur proceswarmte en als industriële grondstof.

Concrete aanbevelingen:

- Zorg voor stimulerend beleid voor de vraag- en aanbodontwikkeling van waterstof in de industrie.
- Maak experimenten en pilotprojecten met waterstof in bestaande gasnetten wettelijk mogelijk.
- Stimuleer de ontwikkeling van hybride routes, waaronder de hybride warmtepomp, in wijken die voor 2030 nog niet mee doen in de wijkaanpak.
- Stimuleer de productie van groen gas middels aanvullend beleid, zowel ten aanzien van stimulering als flankerend beleid, om de productie van groen gas te stimuleren;
- Wijs Gasunie aan voor de ontwikkeling van de landelijke waterstofbackbone en creëer de juiste randvoorwaarden voor de investeringen in waterstofinfrastructuur.

4. Zet in op de innovatieve opschaling van warmtenetten

De opschaling van warmtenetten is een belangrijke schakel in de verduurzaming van de energievoorziening in de gebouwde omgeving. Warmtenetten kennen het voordeel dat ze vaak het meest betaalbare alternatief zijn. Ze verlagen de druk op de elektriciteitsnetten en bieden kansen voor opslag van energie in de gebouwde omgeving. Voor de ontwikkeling van warmtenetten is de beschikbaarheid van voldoende duurzame warmtebronnen randvoorwaardelijk. Bovendien zijn in de huidige opschalingsfase alle partijen nodig om de doelstellingen te halen. Innovatie en lokaal maatwerk verdienen daarom alle ruimte. Het geconsulteerde ontwerp van de Wet Collectieve Warmtevoorziening (WCW) is nu nog te beperkend om innovatie en diversificatie te bewerkstelligen. Om de benodigde opschaling te realiseren, willen de publieke netwerkbedrijven met hun kennis van infrastructuur en integraal systeemperspectief een rol kunnen spelen om juist lokale initiatieven en

innoverende partijen een kans te geven. Daarom moet de mogelijkheid tot publiek eigendom en beheer van warmtenetten niet worden uitgesloten.

Concrete aanbeveling:

- Maak wettelijk mogelijk dat open en flexibele warmtenetten, toegestaan blijven. Deze netten kunnen onder andere beheerd kunnen worden door publieke netwerkbedrijven en energiecoöperaties.
- Zorg voor voldoende duurzame warmtebronnen voor collectieve warmtesystemen. Subsidiering van de onrendabele top voor duurzame bronnen via geormerkte inzet van de SDE++ kan bijdragen aan het versneld rendabel krijgen van duurzame bronnen. Voor de verdeling van de duurzame bronnen is het belangrijk dat deze terecht komen op de plekken waar ze nodig zijn vanuit het oogpunt van de laagste maatschappelijke kosten. Dat betekent bijvoorbeeld dat hoge temperatuur warmtebronnen worden ingezet in de bestaande bouw en niet in nieuwbouw. Dit vraagt afstemming en mogelijk nieuwe beleidsinstrumenten voor een optimale verdeling en het optimaal benutten van de bestaande (gas)infrastructuur.

5. Zorg voor voldoende financieringsruimte voor alle noodzakelijke investeringen voor de elektriciteitsinfrastructuur

Netbeheerders investeren tot en met 2050 (netto) 102 miljard euro in het elektriciteitsnet en de regionale gasnetten. Als gevolg van deze hogere investeringen neemt de financieringsbehoefte van de netbeheerders toe. Tot 2035 bedraagt deze financieringsbehoefte minimaal 1,5 miljard tot 2,0 miljard euro per jaar. De financieringsbehoefte blijft bestaan tot 2050. Hierdoor neemt de druk op het eigen vermogen van de netbeheerders toe.

De (gereguleerde) inkomsten van netbeheerders houden geen gelijke tred met de investeringen. De substantiële investeringsvraag leidt daarmee tot knelpunten ten aanzien van financierbaarheid. Ondanks onze inzet om kosten te beperken, zijn bij de bestaande tariefregulering significante kapitaalstortingen nodig om realisatie van het toekomstig energiesysteem te kunnen financieren. Een voorlopige berekening leert dat er tot 2050 20 tot 30 miljard euro eigen vermogen nodig is voor de gezamenlijke netbeheerders (mits het dividendbeleid en de huidige tariefregulering gelijk blijven). De stijging in uitgaven door de energietransitie vraagt om landelijk beleid om deze opschaling en financiering in samenspraak met de toekomstige regering, de betrokken aandeelhouders en toezichthouder vorm te kunnen geven.

Concrete aanbevelingen:

- Kom vóór 2022 met een coherent pakket aan landelijke maatregelen waarmee de financiering van het toekomstig energiesysteem tot 2050 geborgd is.
- Bepaal in samenspraak met de netbeheerders welke bijdrage de komende regeerperiode vanuit nationale fondsen nodig is als versterking van het eigen vermogen van de netbeheerders, zodat urgente aanpassingen en uitbreidingen van energieinfrastructuur t.b.v. het toekomstig systeem uitgevoerd kunnen worden.